

הלכה | מוסר | מידות שיעורי דעה

לזכות כל בני החבורה דמיר עמלי התורה, לברכה והצלחה וסייעתא דישמיא

עמלות בתורה (ולחזקת לאחרים)? או קביעות עיתים (ויגיע כפיים)?

פסק הרמב"ם הל' ת"ת פ"ג ה"י כל המשים על לבו שיעסוק בתורה ולא יעשה מלאכה ויתפרנס מן הצדקה, הרי זה חילל את השם, ובוזה את התורה, וכבה מאור הדת, וגרם רעה לעצמו, ונטל חייו מן העולם הבא. לפי שאסור ליהנות בדברי תורה בעולם הזה:

ועוד כתב הרמב"ם שם: ה"א אמרו חכמים כל הנהנה מן התורה נטל חייו מן העולם, ועוד צוו ואמרו לא תעשם עטרה להתגדל בהם ולא קורדום לחפור בהם. ועוד צוו ואמרו אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות. וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וסוף אדם זה שיהא מלסטם את הבריות עכ"ל.

וכן כתב הרמב"ם בפיהמ"ש אבות פ"ד מ"ה אל תעשם עטרה להתגדל בהם ולא קרדום לחפור בהם. וז"ל: דע שזה שאמר לא תעשה התורה קרדום לחפור בו והתעוותו בני אדם ונתלו בפשטי דברים שלא יבינם, והביאו בני אדם לחשוב בסכלות גמורה שזה מחוייב וראוי שיעזרו חכמים והתלמידים והאנשים המתעסקים בתורה ותורתן אומנותן, וזה הכל טעות ולא נמצא בתורה ולא בדברי החכמים דבר שיאמת אותו.

וכבר ידעת שהלל הזקן היה חוטב עצים, ואין ספק שאילו היה מורה לאנשי דורו ליהנות מהן לא היו מניחין אותו לחטוב עצים, ורבי חנינא בן דוסא היה ניזון מקב חרובין ולא היה מבקש, וקרנא היה דיין בא"י והיה דולה מהבאר. והם ראו בלקיחת ממון חילול ה' בעיני ההמון מפני שיחשבו שהתורה מלאכה ותתבזה בעיניהם יעו"ש.

ובדברי הרמב"ם הקד' הנ"ל, נתלים המון העם אשר לא השכילו ללמוד את הסוגיא לעומקה!

אבל מאידך הרמב"ם עצמו מודה בתחילת דבריו "וגם כי דברי לא יאות לרוב חכמי התורה הגדולים" דהיינו שרוב גדולי הדורות לא סברו כמותו.

וביותר כתב התשב"ץ סי' קמב וז"ל: לפי שראיתי הרבה בני אדם מגמגמין על מה שנהגו בכל קהילות ישראל בכל הדורות.. ונתלים בזה על מה שכתב בזה הרמב"ם בפירושו על אבות וכו'.

ממשיך התשב"ץ וז"ל: כי חובה על כל ישראל לפרנס דרך כבוד לחכמיהם ולדייניהם שתורתם אומנותם, כדי שלא יצטרכו להתבטל ממלאכת שמים בשביל מלאכתם, וכדי שלא יזדלזלו בפני עמי הארץ מפני עוניים, ושינהגו בהם כבוד.

ואפילו התלמידים העוסקים בתורה כל ימיהם, אע"פ שאינן ראשי ישיבות חייבין הציבור לפרנסם דרך כבודם כדאמרינן שבת קיד עיי"ש.

..והדברים פשוטים שזו מצוה על הציבור וחובה עליהם לכבד תלמידי חכמים שביניהם לפרנסם דרך כבודם, וזה מנהג קדום מימות התנאים והאמוראים עד עתה, וזהו שבחה של תורה יותר מכל אומניות, שכולם הן פוסקים בעת זקנה ובעליהם מוטלים ברעב, והתורה גם עד זקנה ושיבה היא מחיה בכבוד כדאיתא בקידושין ר' נהוראי אומר מניח אני כל אומנויות שבעולם ואיני מלמד לבני אלא תורה וכו' עכ"ל. (ויעו"ש באריכות גדולה מה שדחה דברי הרמב"ם).

וכן הבית יוסף שם: בכס"מ דוחה כל ראיותיו יעו"ש באריכות.

ומסיים וז"ל: דקי"ל דכל מקום שהלכה רופפת בידך הלך אחר המנהג, וראינו כל חכמי ישראל קודם זמן רבינו ואחריו נוהגין ליטול שכרם מן הציבור, וגם כי נודה שהלכה בדברי רבינו בפירוש המשנה, אפשר שהסכימו כן כל חכמי הדורות משום עת לעשות לה' הפרו תורתך, שאילו לא היתה פרנסת הלומדים והמלמדים מצויה לא היו יכולים לטרוח בתורה, והיתה התורה משתכחת ח"ו, ובהיותה מצויה יוכלו לעסוק ויגדיל תורה ויאדיר עכ"ל.

ופסק הרמ"א סו"ס קמ"ו ולא יחשוב האדם לעסוק בתורה ולקנות עושר וכבוד עם הלימוד כי מי שמעלה מחשבה זו בלבו אינו זוכה לכתרה של תורה, אלא יעשה תורתו קבע ומלאכתו ארעי, וימעט בעסק ויעסוק בתורה, ויסיר תענוגי הזמן מלבו, ויעשה מלאכה כל יום כדי חיי אדם אין לו מה שיאכל ושאר היום והלילה יעסוק בתורה.

ועוד כתב שם: יש מקילין עוד לומר שמותר לחכם ולתלמידיו לקבל הספקות מן הנותנים כדי להחזיק ידי לומדי תורה שעל ידי זה יכולין לעסוק בתורה בריוח, ומ"מ מי שאפשר לו להתפרנס היטב ממעשה ידיו ולעסוק בתורה מדת חסידות הוא ומתת אלוקים הוא, אך אין זה מידת כל אדם שא"ל לכל אדם לעסוק בתורה ולהחכים בה ולהתפרנס בעצמו עכ"ל.

הרמ"א פסק כדברי רוב הראשונים ודלא כרמב"ם אך מסתייג וכותב שמי שיכול בדרך אחרת מידת חסידות הוא מ"מ זהו המנהג.

הביאו"ה א"ח רלא הביא מתשובות דבר שמואל סימן קל"ח וז"ל:

שאלה: איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם? אם לעסוק בתורה ולהרבות גבולו בתלמידים כל ימי השבוע וליהנות מאחרים, או ליהנות מיגיע כפיו ומלאכה נקייה כל ימי השבוע ולעסוק בתורה לבד כל יום השבת.

מוסיף הביאו"ה ואין כוונתו שלא ילמוד כלל כל השבוע דמחוייב אדם לקבוע עיתים כל יום אלא כוונתו על יתר היום, וגם שאלתו היא דווקא אם העסק שלו נקי מתעורבות גזל אונאה וריבית, דאי לאו הכי אין ספק כלל דמוטב להתבטל בעולם הזה ולקבל מתנות ולא לעבור פעם אחת על לאו דאורייתא של לא תגזול עכ"ל.

(וק"ו בן בנו של ק"ו שלא דיברו בדורינו שהרחוב מלא וגדוש בפריצות איומה ושאר מרעין בישין, וקרוב מאוד מאוד לעבור על לאוויין דאורייתא עד אין סוף רח"ל).

תשובה: הלא מבואר כבר בטור סי' רמו, בית יוסף בב"ח ובט"ז ובש"ך בשם ספר ים של שלמה, ומכולם האריך מהר"י קארו בספרו כסף משנה הל' ת"ת פ"ה ה"י (לדחות דברי הרמב"ם כמש"כ למעלה).

אך הנראה לעניות דעתי שאפילו הרמב"ם ז"ל יסכים בנידון דידן להתיר, דאין דנין אפשר משהא אפשר, וכיון שכפי הצורך השעה והמקום אי אפשר לזה האיש החפץ חיים להתקיים תלמודו בידו לזכות בו את הרבים כי אם בסיפוק צרכיו על ידי אחרים, הרי הוא ככל המון הדיינים והחכמים שהיו מקבלים שכר מתרומות הלשכה, והרמב"ם ז"ל פסק כן בהלכות שקלים פרק ד'.

ואיך יעלה על הדעת שיורה בכמן זה הרב ז"ל שיותר טוב לאדם לאחוז בשכלות וחסרון החכמה כל ימיו אשר הוא גרמא לכמה נזקין ומבשרות, תלמוד המביא לידי מעשה ולמנוע טוב מבעליו מפני היותו נהנה מאת אחיו ויעו"ש באריכות דבריו.

כתב השו"ע א"ח סי' קטו אח"כ ילך לעסקיו דכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עוון.

כתב הביאו"ה כתבו הספרים שזהו נאמר לכלל העולם שאין כולם יכולים לזכות לעלות למדרגה רמה זו להיות עסקם רק בתורה לבדה אבל אנשים יחידים יוכל להימצא בכל עת באופן זה [כמש"כ הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם ר"ל דווקא הרבה] והקב"ה ודאי ימצא להם פרנסתם וכעין זה כתב הרמב"ם פ"ג הל' שמיטין ולא שבט לוי בלבד וכו', ובפרט אם כבר נמצאו אנשים שרוצים להספיק לו צרכיו כדי שיעסוק בתורה בודאי לא שייך זה ויששכר וזבולון יזכיח עכ"ל.

תורה מגנא ומצלא – דע מה שתשיב

הדברים פשוטים וברורים שעם ישראל אינו עומד לא על הצבא ולא על אמריקה וכ"ש שלא על האו"ם וכל כיוצ"ב. עם ישראל משול לכבשה אחת בין שבעים זאבים. ולא אל הזאבים הללו אנו מייחלים, ורק הריבון כל העולמים בכוחו להצילנו מידם. וכל קיומנו ומציאותנו בעולם הוא כיון שהקב"ה שומר עמו ישראל לעד.

והיעלה על הדעת שהרשב"ע שומר עלינו בגלל מגלי עריות?! מחללי שבתות?! וכל שאר מינין ואפיקורסין וערב רב?! הדברים פשוטים שרק בגלל לומדי התורה ועוסקי המצוות.

ודבר ידוע שבכל מקום שהיתה שם ישיבה נשארה הגחלת היהודית, ומקומות שאין שם תורה לא שייך להחזיק את עם ישראל, לפני תקופת הגר"א קוטלר והגר"מ פיינשטיין יהדות אמריקה היתה בסכנת הכחדה, חילולי שבת ונישואי תערובת וכו', עד שבאו ענקים אלו והקימו ישיבות.

והסיבה לכך היא שאמנם לשמור על המסורת היהודית ולאכול סופגניות ומצות זה נחמד מאוד!! אבל לילדים זה לא ימשיך רח"ל! והדבר היחיד שמחזיק את עם ישראל זה התורה, ויעידו על כך כל גדולי עולם ששלחו אברכים לערי השדה לפתוח ישיבות, וזה מה שהשאיר את עם ישראל בתפארתו.

כמבואר בגמ' סוטה כא. תורה מגנא ומצלא. רק כח התורה הוא שמגן על עם ישראל וכל הניסים שנעשו במלחמות ששת הימים לא נעשו בשביל המחללי שבתות ועוקרי הדת אלא בשביל הת"ח, ולכן עם ישראל צריך תלמידי חכמים הן כדי להתקיים, והן כדי להינצל מאויבינו.

כמבואר במדרש רבה קהלת פ"ג כ"ג רב אחא בשם רב תנחום למד אדם ולימד שמר ועשה והיתה ספיקא בידו להחזיק תורה ולא החזיק הרי הוא בכלל "ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת" רב הונא אמר עתיד הקב"ה לעשות צל וחופה לבעלי מצוות אצל בעלי תורה. מאי טעמא "כי בצל החכמה בצל הכסף" עכ"ל.

וכן מסופר בירושלמי בחגיגה ר' יודן נשיאה שלח לרב חייה ולר' אסי ולר' אמי ומיעבור בקרייתא דארעא דישיראל, למתקנא לון ספרים ומתניינין. עלון אחד אתר ולא אשכחן. אמרין לון: אייתון לן נטורי קרתא. אייתון לון סנטורי קרתא. א"ל: אילין אינן נטורי קרתא? לית אינן אלא מחריבי קרתא. א"ל: ומאן אינן נטורי קרתא? א"ל: ספרין ומתניינא דכתיב "אם ה' לא ישמור עיר וכו'.

פי' נכנסו ר' אמי ורב חייה לעיר ושאלו היכן שומרי העיר הראו להם את שומרי העיר, אמרו אלו נטורי קרתא? אלו מחריבי קרתא! רק מי שיושב בבית המדרש הוא מנטורי קרתא.